

Το παρελθόν και ο σύγχρονος άνθρωπος

Κώστας Ε. Τσιρόπουλος

Απόσπασμα από τη συλλογή δοκιμίων «Αυτοψία μιας εποχής» (1966) του συγγραφέα και εκδότη Κώστα Ε. Τσιρόπουλου (1930-2017).

[§1] Το πιο οξύ πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο σημερινός κόσμος είναι το πρόβλημα του παρελθόντος. Τι θα γίνει; Θα συνεχίσει τον καθιερωμένο διάλογο του εκάστοτε παρόντος με το παρελθόν, θα αναγνωρίσει πως αυτό το παρελθόν περικλείει και εκφράζει εύγλωττα μian αξία απολύτως έγκυρη και αναγκαία για τη σημερινή πραγματικότητα ή θα το απορρίψει;

[§2] Φαίνεται πως η εποχή μας προτιμά να απορρίψει το παρελθόν. Κάθε μέρα κι η φωνή του ακούγεται πιο ασθενική, πιο απομακρυσμένη μέσα μας -αν είμαστε από εκείνους που θέλουν να ζήσουν την εποχή ανάμεσα στους πολλούς που δε σκέφτονται να ορθωθούν εναντίον του ρεύματος. Κάθε μέρα, και αυτό το παρελθόν που έχει σοδιαστεί, ως Ιστορία, ως Τέχνη, ως στοχασμός, ως αποκάλυψη του μυστηρίου μέσα μας και τριγύρω μας, δε μας λέει τίποτα. Επισκεπτόμαστε ένα μουσείο και φεύγουμε από εκεί ασυγκίνητοι. Τριγυρνούμε σε μια πολιτεία που το παρελθόν την έχει ανυψώσει σε μνημείο κάλλους και Ιστορίας, και δε μένει ξύπνια μέσα μας παρά μια κοντόφθαλμη και δυσκίνητη περιέργεια ή, το χειρότερο, μια καταγέλαστη ματαιοδοξία πως βρισκόμαστε, πως γνωρίζουμε, πως επισκεφτήκαμε τη φημισμένη αυτή πολιτεία. Αλλά βαθύτερα, αυτή η πολιτεία για μας δεν έχει φωνή, δεν έχει φυσιολογία, δε μας φέρνει κανένα μήνυμα. Το παρελθόν της απομένει για τον εσωτερικό μας κόσμο βουβό.

[§3] Απορρίπτεται, λοιπόν, το παρελθόν ως πείρα, ως απαραίτητη για την ολοκλήρωση της τρέχουσας ζωής μαθητεία σ' αυτή την πείρα, απορρίπτεται ως αξία σταθερή, πολυδύναμη και ανεπανάληπτη για την κρίση της μοίρας του σημερινού ανθρώπου; Φαίνεται πως ουσιαστικά απορρίπτεται.

[§4] Η γενιά που ανεβαίνει τώρα στο προσκήνιο είναι μια γενιά άγναφη¹, αγέρωχη, κυριολεκτικά και όχι φραστικά ριζοσπαστική. Η στάση που παίρνει αντίκρου στην Ιστορία και γενικότερα, αντίκρου στο παρελθόν, είναι αρνητική.

[§5] Θεσμοί που δοκιμαστήκαν στο παρελθόν επί αιώνες, που καθιερωθήκαν με αίμα πολύ, έχουν πια διαβρωθεί. Η οικογένεια, που ήταν το ζεστό θολάμι όπου πλάθονταν κι οπλίζονταν ο άνθρωπος, κάθε μέρα γίνεται και πιο σκιώδης. Ο τρόπος ζωής, που είχε το

¹ (μτφ.) Ωμός, αγύμναστος.

παρελθόν κληροδοτήσει από γενιά σε γενιά -τιμιότητα, ντροπή, αξιοπρέπεια και κοινωνική συνεργασία- κινδυνεύουν και αναιρούνται καθημερινά από την πρακτική της εποχής μας. Το παρελθόν, ως αυθεντία, ως πηγή κανόνων βίου, υποφέρει από δεινή αμφισβήτηση.

[§6] Τι συμβαίνει λοιπόν; Οι αποκρίσεις που ερμηνεύουν το τρομερό αυτό φαινόμενο είναι ποικίλες. Άλλοι μάς λένε πως αρνούμενοι το παρελθόν μας πραγματοποιούμε την αξία της ελευθερίας. Και λησμονούν πως η ελευθερία έχει κανόνες που σήμερα έχουν καταργηθεί. Μας λένε ακόμη πως το παρελθόν αυτό ήταν κίβδηλο και πως πρέπει κάποτε, σε μίαν εποχή επαναστατική όπως η δική μας εποχή, να ανανεωθεί η ζωή αναβαπτιζόμενη σε αυτό που είναι αλήθεια. Πώς συμβαίνει, όμως, να θεωρείται σήμερα ως αληθινό ό,τι είναι βλάσφημο για τον άνθρωπο, αγενές, απρεπές, ανήθικο και βάρβαρο; Η καλοσύνη, λοιπόν, και η εντιμότητα δε δικαιούνται να συμπαρακαθήσουν στην τράπεζα της αλήθειας, και μάλιστα επικεφαλής;

[§7] Υπάρχει και μια τρίτη ερμηνεία: Πάμε προς τη δημιουργία ενός νέου τύπου ζωής. Η απόκριση έχει μίαν εγωιστική αφέλεια μοναδική. Η Ιστορία ως τώρα γνώρισε πολλούς τρόπους ζωής -αλλιώς ζούσε ο αρχαίος Έλληνας λ.χ., αλλιώς ο Βυζαντινός, αλλιώς ο Ευρωπαίος του Μεσαίωνα, αλλιώς ο προπολεμικός άνθρωπος.

[§8] Αλλά όλοι αυτοί οι νέοι τρόποι - εκδοχές της ζωής, δεν αρνούνταν το παρελθόν. Απλούστατα, ασκούσαν το πρωταρχικό ανθρώπινο χρέος να κρίνουν αυτό το παρελθόν και να τοποθετούνται υπεύθυνα και δημιουργικά αντίκρου του.

[§9] Σήμερα, αντίθετα, ζούμε σ' εποχή άκριτης απόρριψης των πάντων. Με τι προζύμι θα πλαστεί η νέα αυτή, η πολυθρύλητη ζωή;

[§10] Τα πράγματα γίνονται κυριολεκτικά δραματικά για έθνη που διαθέτουν παρελθόν χιλιετηρίδων, όπως είναι το δικό μας έθνος. Εδώ και η ευθύνη, εθνική και προσωπική, και η δοκιμασία και το χρέος είναι πιο βαριά, πιο επίμονα. Τι θα κάνει, πώς θα σταθεί υπεύθυνα το δικό μας έθνος αντίκρου στο παρελθόν του; Ιδού ένα ερώτημα που πρέπει σοβαρά κι επίμονα να μας βασανίσει. Τι θα κάνει μ' αυτό το απροσμέτρητο βάρος της Ιστορίας του; Πώς θ' αντέξει στην πίεση της εποχής και πώς θα ζήσει με ευθύνη και συνέχεια το παρόν του;

Τσιρόπουλος, Κ.Ε. (1992). *Αυτοψία μιας εποχής*. Αθήνα: Οι Εκδόσεις των Φίλων, σσ. 22-27.